

М. М. Шевченко,

к. філос. н., доцент

ORCID ID: 0000-0002-1139-1970

В. А. Соколов,

здобувач кафедри глобалістики, євроінтеграції та управління національною безпекою
Національної академії державного управління при Президентові України

ORCID iD 0000-0002-0061-4112

DOI: 10.32702/2306-6814.2020.13—14.110

ПАРАДИГМА АНАЛІТИЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ У СФЕРІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ: ВІД ПІЗНАННЯ ДО ДІЇ

M. Shevchenko,

PhD in Philosophy, Associate Professor

V. Sokolov,

Applicant at the Department of Global Studies, Euro-integration and National Security Management, The National
Academy for Public Administration under the President of Ukraine

NATIONAL SECURITY ANALYTICAL ACTIVITIES PARADIGM: FROM KNOWLEDGE TO ACTION

У статті розглянуто концептуальні засади конструювання парадигми аналітичної діяльності у сфері забезпечення національної безпеки, а також визначено структуру та зміст вказаної парадигми.

Для вирішення завдань дослідження використовувалися методи аналізу і синтезу, міждисциплінарний, когнітивний та системно-діяльнісний підходи.

Встановлено, що з причин складності сфери національної безпеки в умовах глобальних трансформацій, трансграничного характеру сучасних загроз національним інтересам та гібридних форм геополітичного протистояння існує нагальна необхідність конструювання нової парадигми аналітичної діяльності у сфері забезпечення національної безпеки сучасної держави.

Обґрунтовано, що концептуальними засадами конструювання парадигми аналітичної діяльності у сфері забезпечення національної безпеки сучасної держави є ідеї рефлексії як механізму управління, а також ретроспективної та проспективної рефлексії, які розроблялися вітчизняними та зарубіжними науковцями.

Авторами запропоновано структуру парадигми аналітичної діяльності у сфері забезпечення національної безпеки, яка містить такі елементи: символічні узагальнення; метафізичний, онтологічний, гносеологічний, епістемологічний, аксіологічний, методологічний, практико-цільовий компоненти парадигми.

Доведено, що зміст парадигми аналітичної діяльності у сфері забезпечення національної безпеки структурно містить дві дисциплінарні парадигми, а саме: дескриптивну та проспективну аналітики.

In the article the methodological approaches to national security analytical paradigm constructing are considered, the structure and the content of the mentioned paradigm are also defined.

To address the tasks of the research, the methods of analysis and synthesis, interdisciplinary, cognitive, system and action-oriented approaches were used.

It is identified, that due to the complexity of the national security sphere in terms of global transformations, transboundary nature of the modern threats to the national interests and hybrid forms of the geopolitical confrontation, there is an urgent need for constructing a new national security analytical paradigm of a modern state.

It is explained, that the conceptual basis for national security analytical paradigm constructing of a modern state are the ideas of reflection as of a management mechanism, as well as the ideas of retrospective and prospective reflection developed by Ukrainian and foreign scholars.

The authors suggest national security analytical paradigm structure, which comprises the following elements: 1) symbolic generalizations — laws and definitions of some theoretical terms, the principle of explaining the existing patterns and relationships within the analytical activities system; 2) metaphysical component of the paradigm that reflects the essence and tasks of reflection, the essence and tasks of cognitive actualization; 3) ontological component of the paradigm, which reflects the object, topic, conceptual scheme of an analytical research, categories and theories used;

4) gnoseological component of the paradigm, which reflects the conceptual model of national security practical problems; 5) epistemological component of the paradigm, which reflects the procedures for establishing the truth of the cognitive process, a set of prescriptions required for identifying the conditions for the truth of the cognitive process; 6) axiological component of the paradigm which reflects the value imperative of analytical activities and instrumental values of analytical activities; 7) methodological component of the paradigm, which reflects scientific approaches, the principle of relevance of managerial information, the principle of significance of managerial information, methods of obtaining analytical information on the state of national security, tools of scientific approach to reality; 8) practical-target component of the paradigm, which reflects the practical significance of the results of analytical activities in the system of national security, and also allows to take into account their purpose.

It is proved, that the national security analytical activities paradigm content contains structurally two disciplinary paradigms, namely: descriptive and prospective analytics.

Ключові слова: державне управління національною безпекою, аналітична діяльність у сфері забезпечення національної безпеки, рефлексія, дескриптивна та перспективна аналітика, парадигма аналітичної діяльності.

Key words: national security state management, national security analytical activities, reflection, descriptive and prospective analytics, analytical activities paradigm.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ

У Стратегії національної безпеки України зазначено, що динамічне безпекове середовище обумовлює необхідність створення ефективного сектору безпеки і оборони [1].

Ця обставина і визначає зв'язок загальної проблеми з найбільш важливими науковими та практичними завданнями дослідження проблем теорії та практики інформаційно-аналітичного забезпечення політики національної безпеки України.

На підставі аналізу актуальних досліджень і наукових публікацій можна зробити висновок про те, що питанням інформаційно-аналітичного забезпечення державної політики у різних сферах, й зокрема у сфері національної безпеки України присвячено наукові праці вітчизняних дослідників, а саме: А.О. Дегтяра [2],

С.О. Телешуна, І.В. Рейтеровича [3], Ю.П. Сурміна [4], В.П. Горбуліна, А.Б. Качинського [5], А.І. Семенченка [6], Г.П. Ситника, В.І. Абрамова [7] та інших. У вказаних наукових працях дослідники в основному акцентують увагу на онтологічних та методологічних аспектах становлення та розвитку державно-управлінської аналітики як науки, а також на проблемах теорії та практики аналітичної діяльності у сфері забезпечення національної безпеки України.

ВИДІЛЕННЯ НЕ ВИРІШЕНИХ РАНІШЕ ЧАСТИН ЗАГАЛЬНОЇ ПРОБЛЕМИ, ФОРМУЛЮВАННЯ ЦІЛЕЙ СТАТТІ

Попри значну кількість робіт, в яких розглядаються актуальні питання інформаційно-аналітичного забезпечення державної політики у різних сферах життя сусп-

ільства в умовах глобальних трансформацій, маємо констатувати, що питання про конструювання нової парадигми аналітичної діяльності у сфері забезпечення національної безпеки України залишається відкритим.

МЕТА СТАТТІ

Метою статті є розгляд концептуальних засад конструювання парадигми аналітичної діяльності у сфері забезпечення національної безпеки, а також визначення структури та змісту вказаної парадигми.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ

В сучасних умовах спостерігається посилення тенденції трансформації насильства з фізичного у психологічне, інформаційне, економічне тощо, яке в подальшому еволюціонує у різних формах соціального насильства. Це зумовлює необхідність запровадження нових наукових підходів до нормування соціального насильства, до впорядкування середовища безпеки, до попередження та врегулювання соціальних конфліктів, до політико-правового проектування та державного конструювання систем національної безпеки, до конструювання технологій забезпечення безпеки. При цьому варто враховувати такі тенденції розвитку триади "насильство — інститути — організації" як [8—10]: а) зростання кількості та зміна якісних характеристик суб'єктів політики на міжнародному, регіональному та національному рівнях, підсумковим результатом якого є зміна правил "гри" в глобалізованому світі; б) перенесення конфліктної логіки взаємодії з військової сфери в екологічну, економічну, соціальну, політичну та духовну сфери суспільства, що змінило уявлення про війну, значно розширило змістовні виміри війни та спричинило зміну моделей геополітичного протистояння; в) посилення впливу глобалізації на системи міжнародної та національної безпеки шляхом транснаціоналізації загроз, глобалізації війни, поширення глобальних проблем, підсумковим результатом якого є стирання грані між національною і міжнародною безпекою; г) посилення впливу глобалізації на систему державного управління загалом, й у сфері національної безпеки зокрема; д) зменшення ролі силових засобів та поступове збільшення ролі несилових засобів в структурі геополітичного протистояння та забезпечення безпеки в наслідок чого "безкровна" та "гібридна" війни стають розповсюдженим засобом вирішення міждержавних та міжкоаліційних суперечностей; є) зміни у практиці підготовки та ведення "гарячих" війн — посилення ролі "асиметричних відповідей" на вражаючу військово-технологічну перевагу могутніх держав, зміна парадигми ведення бойових дій; ж) імперська та ідеологічна форми міждержавних війн все більше трансформуються у терористичну та "гібридну" війни, що вимагає перегляду усталених підходів воєнної теорії та практики; з) зміна форми перемоги — якщо попередні світові війни закінчувались перемогою однієї коаліції над іншою, яка юридично оформлялась актами про беззаперечну капітуляцію, то внаслідок транснаціональних воєнних дій нині така форма перемоги стає неможливою; и) перетворення у змісті та формах взаємозалежності збройних сил та суспільства, у ставленні громадян до війни та збройного захисту Вітчизни та ін.

Отже, сьогодні очевидними є комплексний характер загроз безпеці життєдіяльності суспільства і держави та актуалізація нових, так званих "нетрадиційних" загроз як національній, так і міжнародній безпеці в умовах глобальних трансформацій. Це зумовлює нагальну необхідність підвищення ефективності системи державного управління національною безпекою України, що може бути забезпечено шляхом своєчасного виявлення, прогнозування, оцінки рівня загроз національним інтересам та адекватного реагування на них, а також шляхом проектування адаптивних і креативних систем забезпечення національної безпеки у різних сферах життєдіяльності суспільства. Передумовою виконання цього завдання політики національної безпеки України є гуманізація освіти фахівців-управлінців у сфері національної безпеки, яка спирається на досягнення сучасної філософської та наукової думки [11]. Цей процес має відбуватися шляхом збагачення навчальних дисциплін гуманітарним змістом, що дозволить підвищити рівень аналітичної культури фахівців-управлінців у сфері національної безпеки, сформувати сучасну систему поглядів на світ, безпеку, розвиток. Це стане запорукою успішної діагностичної, прогностичної та соціально-проектної діяльності у сфері забезпечення безпеки сталого розвитку України в умовах глобальних трансформацій.

Одним із положень системно-діяльнісної характеристики управління є те, що останнє будується на особливих знаннях про управління та систему, якою управляють. Вітчизняний дослідник Д.Я. Кучма зазначає: "Функція управління з необхідністю виникає для реалізації дій перетворення матеріалу в продукт як в індивідуальній життєдіяльності, так і при узгодженні дій у соціально організованих системах діяльності. В основі її лежить рефлексія процесу цього перетворення та засобів його організації з акцентом на знятті утруднень та перебудови для цієї діяльності. Рефлексія, таким чином, виступає механізмом управління, тому є важливим поняттям системодіяльнісного підходу" [12, с. 65].

У філософських словниках та енциклопедіях [13, с. 571—572; 14, с. 547; 15, с. 828—230] рефлексія визначається як здатність перенести увагу або свідомість з об'єкта своєї дії, із зовнішнього оточення на самого себе і свою роботу. Ці уявлення не є предметом нашої теми дослідження, проте ми надамо деякі пояснення з приводу типології рефлексії, яку пропонуємо визначити в якості найбільш суттєвого параметру аналітичної діяльності, принципом парадигми, тобто принципом пояснення існуючих закономірностей і взаємозв'язків у цій специфічній сфері діяльності.

Попередньо зазначимо, що в рамках системно-діяльнісного підходу об'єктно-онтологічні схеми бачення ситуації забезпечення національної безпеки передбачають утворення ідей, для чого "...необхідні не лише знання про об'єкт, але й про суб'єкт, його цілі і устремління, суспільні потреби, і насамкінець, знання про знання, тобто засоби і шляхи перетворення світу, втілення знання в життя" [16, с. 292]. П. Копнін писав: "Наукова зрілість, характер ідей є першою необхідною передумовою для її успішної реалізації; наявність необхідних технічних засобів — друга умова, її втілення у дійсність. Сукупність того й іншого призводить до того, що в прак-

тиці суб'єкт створює об'єкт, який найбільш повно відповідає ідеям, цілям, людській суспільній природі" [16, с. 296].

У рамках концепції рефлексивності, яка запропонована Дж. Соросом, виокремлюється два рівні про-

тікання процесів — ментальний процес та процес, що відбувається в реальності, й відповідно дві функції — пізнавальну функцію та функцію участі [17, с. 134—135]. Ці дві функції поєднують думку та реальність у двох напрямках: у пізнавальній функції мається на увазі,

Таблиця 1. Парадигми аналітичної діяльності у сфері забезпечення національної безпеки

Парадигма аналітичної діяльності / Структура та зміст парадигми	Дескриптивна аналітика	Проспективна аналітика
1	2	3
I. Символічні узагальнення		
Логіка управлінської діяльності	Інформація → знання → ресурси → ідеї (моделі) → експертні оцінки → рішення → дії → результат	
Аналітичний / розвідувальний цикл	1) планування і спрямованість; 2) збір інформації; 3) обробка отриманої інформації; 4) розробка та аналіз аналітичного / розвідувального продукту; 5) його розповсюдження.	
Принцип майбутнього	Теперішнє – це результат минулого й ключ до розуміння майбутнього	
Когнітивна актуалізація	Рефлексія за процесами, які протікають у соціальній системі	
Принцип парадигми аналітичної діяльності	Рефлексія – це:	
	1) сприйняття події їх учасниками, яке ґрунтується на твердженні про наявність розбіжностей між сприйняттям події їхніми учасниками та реальним характером самих подій; 2) перенесення уваги з об'єкта своєї дії, із зовнішнього оточення на самого себе і свою роботу. Вектор рефлексії визначається завданнями аналітичної діяльності:	
Формула знання	1) діагностування – ретроспективний вектор рефлексії (вихід у минуле та сучасне)	2) прогнозування – проспективний вектор рефлексії (вихід у майбутнє)
Метод аналізу загроз безпеці	Z = (Sn Yn Un) → Pn, де Z – сукупність загального знання суб'єкта; Pn – вся сукупність можливих потреб, які можуть виникнути в практиці аналітика і які він може осмислити на основі наявного знання (n = 1, 2, 3, ..., i, ...); Sn – вся сукупність засобів, відомих аналітику для реалізації Pn; Yn – сукупність відомих методів застосування засобів Sn для реалізації Pn; Un – відомі умови, за яких можливе використання Sn для реалізації Pn	
Загроза → вразливість → наслідки → ризики		
II. Метафізичний компонент парадигми		
Суть рефлексії	Осмислення своїх власних дій, культури та її підстав	
Завдання рефлексії	1. Моделювання реальності, перетворюючи її на уявну реальність. 2. Смыслова кореляція догматичного мислення, яке ґрунтується на застарілих стереотипах	
Суть когнітивної актуалізації	Визначення всієї структури процесу забезпечення національної безпеки, його властивостей, наслідків	
Мета когнітивної актуалізації досліджуваного процесу	Отримання знання про ідентифікаційні ознаки досліджуваного процесу, причини і фактори впливу, що дає змогу систематизувати інформацію про актуальні події, визначити ступінь їх впливу на ці події	
а) онтологічний компонент парадигми		
Об'єкт аналітичного дослідження	Сучасне безпекове середовище зі своїми викликами, загрозами, небезпеками	Майбутнє безпекове середовище зі своїми викликами, загрозами, небезпеками
Тематика аналітичних досліджень	Практичні проблеми національної безпеки в контексті «тут і тепер»	Практичні проблеми національної безпеки в інтервалі «минуле – сучасне – майбутнє»
Категорії	Минуле, теперішнє, управління, інформація, організація, система, процес, діагноз, безпека, держава, діяльність, ціль, засіб, результат, розвиток, порядок	Минуле, теперішнє, майбутнє, управління, інформація, організація, самоорганізація, хаос, система, процес, прогноз, розвиток, безпека, держава, діяльність, ціль, засіб, результат, розвиток, порядок
Теорії	Кібернетика, праксеологія, теорія рефлексивності, теорія національної безпеки, теорія державного управління	Синергетика, прогностика, теорія рефлексивності, теорія національної безпеки, теорія державного управління
Концептуальна схема аналітичного дослідження як орієнтир для збору та опрацювання інформації	1. Пізнання системи національної безпеки як цілого по його частинам, причини виникнення викликів, загроз, небезпек – за їх дією (внутрішнього – за зовнішнім) 2. Опис наслідків вже прийнятих та реалізованих державно-управлінських рішень у сфері забезпечення національної безпеки. 3. Проблема дефектів і патологій в системі забезпечення національної безпеки. 4. Проблема адаптації системи забезпечення національної безпеки до змін безпекового середовища, що відбувся	1. Пошукове прогнозування – визначення майбутнього стану системи національної безпеки, виходячи із даних минулих періодів («що буде, якщо...») 2. Нормативне прогнозування – визначення основних проміжних цільових орієнтирів, реалізація яких забезпечуватиме досягнення заданого стану системи національної безпеки («що потрібно зробити, щоб відбулося...»)
б) гносеологічний компонент парадигми		
Концептуальна модель постановки практичних проблеми забезпечення національної безпеки	1. Ідентифікація та оцінка рівня загроз національній безпеці. 2. Опис наслідків вже прийнятих та реалізованих державно-управлінських рішень у сфері забезпечення національної безпеки. 3. Проблема дефектів і патологій в системі забезпечення національної безпеки. 4. Проблема адаптації системи забезпечення національної безпеки до змін безпекового середовища, що відбувся	1. Аналіз можливих наслідків альтернативних державно-управлінських рішень у сфері забезпечення національної безпеки. 2. Прогнозування трендів розвитку загроз національній безпеці та розробка перспективної моделі системи забезпечення національної безпеки. 3. Проблема розробки й упровадження нововведень у системі забезпечення національної безпеки в контексті вимог майбутнього безпекового середовища

1	2	3
в) епістемологічний компонент парадигми		
Процедури встановлення істинності пізнавального процесу	Встановлення істинності або хибності факту	Визначення ступеню ймовірності прогнозу
Набір приписів щодо виявлення умов істинності пізнавального процесу	1. Соціальний факт принципово та неусувно включає до свого складу момент власної інтерпретації. 2. Підбір реперних фактів, у достовірності яких у нас, тут і зараз немає підстав сумніватися. 3. Контекстна інтерпретація соціальних фактів з метою їх верифікації та фальсифікації	1. Низький ступінь сформованості об'єкта прогнозування як системи затрудняє, й інколи унеможливорює розробку прогнозу. 2. Ймовірність прогнозу перебуває у обернено пропорційній залежності від тривалості часової перспективи прогнозування. 3. Контекстна інтерпретація прогнозів з метою їх верифікації та фальсифікації
III. Аксіологічний компонент парадигми		
Ціннісний імператив аналітичної діяльності	Сформованість контекстно-залежного уявлення про сутнісні характеристики поточних практичних проблем забезпечення національної безпеки	Сформованість контекстно-залежного уявлення про сутнісні характеристики перспективних практичних проблем забезпечення національної безпеки
Інструментальні цінності аналітичної діяльності	Достовірність, релевантність, оперативність, повнота, коректність аналітичної інформації про поточний стан національної безпеки	Достовірність, релевантність, оперативність, повнота, коректність аналітичної інформації про майбутній стан національної безпеки
IV. Методологічний компонент парадигми		
Наукові підходи	1. Концептуальний підхід для розробки концепції дослідження практичних проблем забезпечення національної безпеки, яка визначає основні положення, спрямованість, логіку та використання результатів дослідження. 2. Проблемний підхід для виокремлення практичної проблеми національної безпеки, її типології та оцінки, вироблення способів її вирішення. 3. Аспектний підхід, за якого для дослідження обирається одна із сторін практичної проблеми національної безпеки. 4. Системний підхід, який передбачає виділення головного аспекту практичної проблеми національної безпеки та врахування максимально можливої кількості аспектів проблеми в їх взаємозв'язку і цілісності, визначення характеру зв'язків між аспектами, властивостями та характеристиками явища. 5. Прагматичний підхід для отримання найближчого практичного результату. 6. Ситуаційний підхід для виокремлення проблемного комплексу, який лежить в основі кризової ситуації, виокремлення основних її характеристик, встановлення причин виникнення кризової ситуації та наслідки її розгортання, оцінка ситуації та її прогнозування, розробка програми діяльності в цій ситуації. 7. Комплексний підхід для розробки сценаріїв реагування на загрози національній безпеці. 8. Інноваційний підхід, передбачає констатацію проблеми удосконалення системи забезпечення національної безпеки, розробку її перспективної моделі та впровадження у державно-управлінську практику	
Принцип актуальності управлінської інформації	Оперативність, новизна, відповідність інформації завданням поточної політики національної безпеки	Оперативність, новизна, відповідність інформації завданням довготривалої політики національної безпеки
Принцип значущості управлінської інформації	Значущість оперативної управлінської інформації для розробки та реалізації поточної політики національної безпеки	Значущість перспективної управлінської інформації для розробки та реалізації довгострокової політики національної безпеки
Методи отримання аналітичної інформації щодо стану національної безпеки	1. Ретроспективна аналітика (історичний метод). 2. Актуальна аналітика – оцінка поточних рішень (логічний метод). 3. Праксеологічна аналітика – оцінка ефективності й результативності системи забезпечення національної безпеки (аналіз, синтез, структурний, функціональний, прагматичний, кількісний та якісний підходи-методи)	1. Прогностична аналітика – проекція можливих результатів (методи прогнозування). 2. Програмно-цільова аналітика – прийняття рішень, що здатні привести до конкретних результатів (метод моделювання, проєктування, планування, програмування та конструювання)
Інструменти наукового підходу до дійсності	Опис, пояснення, розуміння	Опис, пояснення, розуміння, прогноз
V. Практично-цільовий компонент парадигми		
Результат аналітичної діяльності	1. «Поточна» інформація, що є результатом ситуаційного аналізу (орієнтація на практичні проблеми національної безпеки в контексті «тут і тепер»); 2. Порівняння характеристик системи національної безпеки з нормами та виявлення відхилень	1. «Перспективна» інформація, що є результатом стратегічного аналізу (розкриття практичних проблеми національної безпеки в інтервалі «минуле – сучасне – майбутнє»); 2. Наукове обґрунтування ймовірнісних оцінок можливих шляхів і результатів розвитку системи національної безпеки, потрібних для цього ресурсів і організаційних заходів
Практично-цільова сторона застосування парадигми аналітичної діяльності	Обґрунтування державно-управлінських рішень щодо захисту національних інтересів в системах забезпечення національної безпеки механістичного, адаптивного та креативного типів	Обґрунтування державно-управлінських рішень щодо превентивних заходів відстоювання національних інтересів у системі забезпечення національної безпеки креативного типу

що реальність дана, й думка звертається до неї; у функції участі припускається, що думка є константою, а реальність — залежною від неї змінною. Водночас одночасна чинність обох функцій робить розмежування думки і реальності ілюзорним: "... те, що вважаєть-

ся суто ментальним процесом, є також частиною реальності" [17, с. 135]. Й далі дослідник констатує, що мислення створює картини та будує моделі на суб'єктивному рівні. Проте моделі не узгоджуються з реальністю, але відіграють істотну роль у визначенні ходу

подій, оскільки на їх основі приймають рішення щодо можливого впливу на реальність. "Моделі і події, — пише Дж. Сорос, — пов'язані між собою в петлю з двостороннім зворотнім зв'язком: події впливають на моделі (пізнавальна функція), а моделі впливають на події (функція участі). Двосторонній зворотний зв'язок ніколи не ототожнить моделі та реальність, оскільки реальність — це рухома мішень, якою рухає система двостороннього зворотного зв'язку, що називається рефлексивністю" [17, с. 141].

Далі Дж. Сорос розвиває концепцію рефлексивності у рефлексивну теорію історії. Основними положеннями цієї теорії є те, що: мислення учасників відіграє істотну роль у визначенні ходу подій; учасники завжди діють упереджено. Це обумовлено тим, що їхні погляди не відповідають ситуації в той спосіб, в який наукові спостереження мали б узгоджуватися з явищем, яке спостерігається [17, с. 145—146].

У залежності від управлінської ситуації рефлексія може мати такі вектори спрямування [18, с. 36—45; 19, с. 39; 20, с. 61—62; 12, с. 68; 21, с. 64—65]:

1) ретроспективна рефлексія — та, яка спрямована в минуле, коли аналізується засіб та умови здійсненої діяльності за відомими та існуючими зразками. Змістом рефлексивних знань є простий опис системи діяльності у формі вказівок, припису до відтворення відомих зразків діяльності. Вказаний тип знань утворює контур "оперативної (поточної) інформації", або авторегуляції — реагування на впливи зовнішнього середовища в контексті завдань самозбереження та стійкості соціальної системи нині;

2) проспективна рефлексія — та, яка спрямована з минулого через теперішнє в майбутнє, коли прогноуються умови діяльності, розробляються зразки діяльності та визначаються засоби діяльності відповідно до прогнозованих умов. Змістом рефлексивних знань є прогноз розвитку умов діяльності, плани та проекти діяльності в контексті трендів розвитку зовнішнього середовища. Вказаний тип знань утворює контур "структурної (перспективної) інформації", або контур відбору та накопичення різноманітного позитивного досвіду гарантування безпеки соціальної системи (контур розвитку та вдосконалення організації).

Аналіз наукової [12, с. 15—17; 22, с. 98—99; 24, с. 72—85], енциклопедичної та довідкової літератури [25, с. 269—270; 26, с. 507;], навчальної літератури [27, с. 14—23], дозволив нам виокремити наступну структуру парадигми аналітичної діяльності у сфері забезпечення національної безпеки, а саме описативної та проспективної аналітики:

символічні узагальнення, тобто закони і визначення деяких термінів теорії, принцип пояснення існуючих закономірностей і взаємозв'язків в системі аналітичної діяльності;

метафізичний компонент парадигми, що відображає сутність та завдання рефлексії, сутність та завдання когнітивної актуалізації;

онтологічний компонент парадигми, що відображає об'єкт, тематику, концептуальну схему аналітичного дослідження, категорії та теорії, які застосовуються при цьому;

гносеологічний компонент парадигми, що відображає концептуальну модель постановки практичних проблем забезпечення національної безпеки;

епістемологічний компонент парадигми, що відображає процедури встановлення істинності пізнавального процесу, набір приписів щодо виявлення умов істинності пізнавального процесу;

аксіологічний компонент парадигми, що відображає ціннісний імператив аналітичної діяльності та інструментальні цінності аналітичної діяльності;

методологічний компонент парадигми, що відображає наукові підходи, принцип актуальності управлінської інформації, принцип значущості управлінської інформації, методи отримання аналітичної інформації щодо стану національної безпеки, інструменти наукового підходу до дійсності;

практично-цільовий компонент парадигми, що відображає практичну значимість отриманих результатів аналітичної діяльності в системі забезпечення національної безпеки, а також дозволяє врахувати їх цільове призначення.

Докладно структура та зміст парадигми аналітичної діяльності у сфері забезпечення національної безпеки, яка структурно містить дві дисциплінарні парадигми, а саме описативну та проспективну аналітики, нами представлено в таблиці 1.

Отже, парадигма аналітичної діяльності у сфері забезпечення національної безпеки — це вихідна концептуальна модель постановки і розв'язання практичних проблем забезпечення національної безпеки, пов'язаних із отриманням аналітичної інформації щодо поточного та перспективного стану національної безпеки. Тобто це комплекс ідей, теорій і методів, за допомогою яких вивчають соціальні процеси у суспільстві, державі, безпековому середовищі, які протікають та розвиваються за власними законами і використовуються для обґрунтування державно-управлінських рішень щодо захисту / відстоювання національних інтересів з урахуванням соціо-культурних, когнітивних, кібернетичних, інституціональних та організаційно-управлінських чинників.

ВИСНОВКИ

1. Встановлено, що з причин складності сфери національної безпеки в умовах глобальних трансформацій, транскордонного характеру сучасних загроз національним інтересам та гібридних форм геополітичного протистояння існує нагальна необхідність конструювання нової парадигми аналітичної діяльності у сфері забезпечення національної безпеки сучасної держави.

2. Обґрунтовано, що концептуальними засадами конструювання нової парадигми аналітичної діяльності у сфері забезпечення національної безпеки сучасної держави є ідеї рефлексії як механізму управління, а також ретроспективної та проспективної рефлексії, які розроблялися вітчизняними та зарубіжними науковцями.

3. Авторами запропоновано структуру парадигми аналітичної діяльності у сфері забезпечення національної безпеки, яка містить такі елементи: символічні узагальнення; метафізичний, онтологічний, гносеологічний,

епістемологічний, аксіологічний, методологічний, практико-цільовий компоненти парадигми.

4. Доведено, що зміст парадигми аналітичної діяльності у сфері забезпечення національної безпеки структурно містить дві дисциплінарні парадигми, а саме: дескриптивну та перспективну аналітики.

Перспективними напрямками подальших досліджень вбачається у науковому обґрунтуванні теоретико-методологічних основ розробки технологій аналітичної діяльності у сфері забезпечення національної безпеки.

Література:

1. Про Стратегію національної безпеки України [Електронний ресурс]: Указ Президента України від 26 травня 2015 року № 287/2015. Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/287/2015> (дата звернення: 12.12.2018 р.) Назва з екрану.

2. Дегтяр А.О. Державно-управлінські рішення: інформаційно-аналітичне та організаційне забезпечення: монографія. Х.: Вид-во ХарРІ НАДУ "Магістр", 2004. 224 с.

3. Телешун С.О., Рейтерович І.В. Вплив фінансово-політичних груп на прийняття стратегічних рішень у сфері політики та економіки: українські реалії. Київ — Херсон, 2008. 152 с.

4. Сурмін Ю.П. Аналітика державного управління: сутність і тенденції розвитку [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://www.nbuv.gov.ua/e_journals/DUTP/2007_1/txts/06syndsv.htm (дата звернення: 09.10.2019 р.).

5. Горбулін В.П., Качинський А.Б. Стратегічне планування: вирішення проблем національної безпеки: монографія. К.: НІСД, 2011. 288 с.

6. Семенченко А.І. Методологія стратегічного планування у сфері державного управління забезпеченням національної безпеки України: монографія. К.: НАДУ, 2008. 428 с.

7. Абрамов В.І., Ситник Г. П. Діагностичний метод як інструмент оцінювання державної політики національної безпеки. Вісник Національної академії державного управління при Президентові України. 2013. № 3. С. 17—26. — Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vnadu_2013_3_5. (дата звернення: 12.12.2015 р.).

8. Шевченко М.М. Перемога у війнах постіндустріальної епохи: нові контексти та інтерпретації. Гілея: науковий вісник: зб. наук. пр. / Гол. ред. В.М. Вашкевич. К.: "Видавництво "Гілея", 2018. Вип. 130 (3). С. 321—325.

9. Шевченко М.М. Феноменологія воєнно-політичного конфлікту. Virtus. 2018. № 26. С. 38—42.

10. Сучасні тенденції міждержавного протидіяння та стратегії державного реагування на загрози територіальній цілісності України / [О.Г. Давиденко, В.І. Курганевич, В.П. Масовець, В.А. Соколов, М.М. Шевченко]; Електронне наукове фахове видання "Державне управління: удосконалення та розвиток". 2017. № 9. — Режим доступу: <http://www.dy.nayka.com.ua/?op=1&z=1119> (дата звернення: 20.09.2019).

11. Шевченко М.М. Соціально-філософська концепція науково-освітнього забезпечення публічного управління у сфері національної безпеки України. Гілея: науковий вісник: зб. наук. пр. / Гол. ред. В.М. Вашкевич. К.: "Видавництво "Гілея", 2018. Вип. 134. С. 320—325.

12. Шляхи удосконалення системи державного управління забезпеченням національної безпеки України: монографія / В.І. Абрамов, О.Г. Бортнікова, М.М. Шевченко та ін.; за ред. Г.П. Ситника, В.І. Абрамова. Київ: МАЙСТЕР КНИГ, 2012. 536 с.

13. Новейший философский словарь / сост. А.А. Грицанов. Мн.: Изд. В.М. Скакун, 1998. 896 с.

14. Філософський енциклопедичний словник / Під заг. ред. В.І. Шинкарука К.: Абрис, 2002. 742 с.

15. Энциклопедия эпистемологии и философии науки. М.: "Канон+ РОИ "Реабилитация", 2009. 1248 с.

16. Копнин П.В. Диалектика как логика и теория познания. Опыт логико-гносеологического исследования. М.: Наука, 1973. 324 с.

17. Сорос Дж. Утверждения демократії / перекл. з англ. О. Коваленка. К.: Основи, 1994. 224 с.

18. Абдеев Р.Ф. Философия информационной цивилизации. М.: ВЛАДОС, 1994. 336 с.

19. Матвієнко В.Я. Прогностика: монографія. Київ: Українські пропілеї, 2000. 448 с.

20. Карташев В.А. Система систем. Очерк общей теории и методологии. М.: "Прогресс-Академия", 1995. 325 с.

21. Щедровицкий Г.П. Методология и философия организационно-управленческой деятельности: основные понятия и принципы (курс лекций) / Из архива Г.П. Щедровицкого. Т 5. ОРУ (2). М., 2003. 288 с.

22. Горлинський В.В. Філософія безпеки і сталого розвитку: ціннісний вимір: монографія. К.: ПАРАПАН, 2011. 378 с.

23. Звіт про науково-дослідну роботу "Моніторинг, оцінка та прогноз регіональної політико-економічної обстановки протягом 2010-2016 років", шифр "Ворс-4" (робочі матеріали). К.: НУОУ, 2014. 215 с.

24. Севостьянова М.В. Аксиологический анализ парадигмальной науки или о роли ценностей в науке: монография. К.: ПАРАПАН, 2009. 260 с.

25. Государственное управление в сфере национальной безопасности: словарь-справочник / состав.: Г.П. Сытник, В.И. Абрамов, В.Ф. Смолянчук и др.; под общ. ред. Г.П. Сытника. К.: НАДУ, 2012. 496 с.

26. Енциклопедичний словник з державного управління / уклад.: Ю.П. Сурмін, В.Д. Бакуменко, А.М. Михненко та ін.; за ред. Ю.В. Ковбасюка, В.П. Трошинського, Ю.П. Сурміна. Київ: НАДУ, 2010. 820 с.

27. Політична аналітика в системі публічного управління: навч. посіб. / [авт. кол.: С.О. Телешун, С.В. Сьомін, О.Р. Титаренко та ін.]; за заг. ред. С.О. Телешуна. К.: НАДУ, 2008. 284 с.

References:

1. President of Ukraine (2015), Decree "On Strategy of National Security of Ukraine", available at: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/287/2015> (Accessed 20 July 2020).

2. Diehtiar, A.O. (2004), Derzhavno-upravlins'ki rishennia: informatsijno-analitychne ta orhanizatsijne zabezpechennia [Public administration decisions: information-analytical and organizational support], Vydvo KharRI NADU "Mahistr", Kharkiv, Ukraine.

3. Teleshun, S.O. and Rejterovych, I.V. (2008), Vplyv finansovo-politychnykh hrup na pryjniattia stratehichnykh rishen' u sferi polityky ta ekonomiky: ukrains'ki realii [The influence of financial and political groups on strategic

decision-making in the field of politics and economics: Ukrainian realities], Kyiv - Kherson, Ukraine.

4. Surmin, Yu.P. (2007), "Analytics of public administration: the essence and trends", available at: http://www.nbuv.gov.ua/e_journals/DUTP/2007_1/txts/06sydpdsv.htm (Accessed 20 June 2020).

5. Horbulin, V.P. and Kachyns'kyj, A.B. (2011), Stratehichne planuvannya: vyrishennia problem natsional'noi bezpeky [Strategic planning: solving national security problems], NISD, Kyiv, Ukraine.

6. Semenchenko, A.I. (2008), Metodolohiya stratehichnoho planuvannya u sferi derzhavnoho upravlinnya zabezpechenniam natsionalnoi bezpeky Ukrayiny [Methodology of strategic planning in public administration national security Ukraine], NADU, Kyiv, Ukraine.

7. Abramov, V.I. and Sytnyk, H.P. (2013), "Diagnostic method as a tool for assessing state national security policy", Visnyk Natsional'noi akademii derzhavnoho upravlinnia pry Prezydentovi Ukrainy, vol. 3, pp. 17—26, available at: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vnadu_2013_3_5 (Accessed 20 June 2020).

8. Shevchenko, M.M. (2018), "Victory in the wars of the post-industrial era: new contexts and interpretations", Hileia, vol. 130 (3), pp. 321—325.

9. Shevchenko, M.M. (2018), "Phenomenology of military-political conflict", Virtus, vol. 26, pp. 38—42.

10. Davydenko, O.H. Kurhanevych, V.I. Masovets', V.P. Sokolov, V.A. Shevchenko, M.M. (2017), "Modern tendencies of interstate confrontation and strategy of state response to threats to the territorial integrity of Ukraine", Derzhavne upravlinnia: udoskonalennia ta rozvytok, vol. 9, available at: <http://www.dy.nayka.com.ua/?op=1&z=1119> (Accessed 20 June 2020).

11. Shevchenko, M.M. (2018), "Socio-philosophical concept of scientific and educational support of public administration in the field of national security of Ukraine", Hileia, vol. 134. S. 320—325.

12. Sytnyk, H.P. Abramov, V.I. and Bortnikova, O.H. (2012), Shliakhy udoskonalennia systemy derzhavnoho upravlinnia zabezpechenniam natsional'noi bezpeky Ukrainy [Ways of improving the system of public administration national security Ukraine], MAJSTER KNYH, Kyiv, Ukraine.

13. Hrytsanov, A.A. (1998), Novejshyj fylosofskij slovar' [The latest philosophical dictionary], Yzd. V.M. Skakun, Minsk, Belorussia.

14. Shynkaruk, V.I. (2002), Filosofs'kyj entsyklopedychnyj slovnyk [Philosophical encyclopedic dictionary], Abrys, Kyiv, Ukraine.

15. (2009), Entsyklopedyia epystemolohyy y fylosofyy nauky [Encyclopedia of Epistemology and Philosophy of Science], "Kanon+ ROY "Reabylytatsiya", Moscow, Russia.

16. Kopynyn, P.V. (1973), Dyalektyka kak lohyka y teorya poznanyia. Opyt lohyko-hnoseolohycheskoho yssledovanyia [Dialectics as logic and the theory of knowledge. The experience of logical and epistemological research], Nauka, Moscow, Russia.

17. Soros, Dzh. (1994), Utverdzhennia demokratii [The establishment of democracy], Osnovy, Kyiv, Ukraine.

18. Abdeev, R.F. (1994), Fylosofyia ynformatsyonnoy tsyvylyzatsyy [Philosophy of information civilization], VLADOS, Moscow, Russia.

19. Matvienko, V.Ya. (2000), Prohnostyka [Prognosis], Ukrain's'ki propilei, Kyiv, Ukraine.

20. Kartashev, V.A. (1995), Systema system. Ocherk obschej teoryy y metodolohyy [System of systems. Outline of general theory and methodology], Prohress-Akademiyats, Moscow, Russia.

21. Schedrovyskyj, H.P. (2003), Metodolohiya y fylosofyia orhanyzatsyonno-upravlencheskoj deiatel'nosti: osnovnye poniatyia y pryntsypy (kurs lektsyy) [Methodology and philosophy of organizational and management activities: basic concepts and principles (course of lectures)], ORU, Moscow, Russia.

22. Horlyns'kyj, V.V. (2011), Filosofiia bezpeky i staloho rozvytku: tsinnisnyj vymir [Philosophy of security and sustainable development: the value dimension], PARAPAN, Kyiv, Ukraine.

23. NUOU (2014), Zvit pro naukovo-doslidnu robotu "Monitorynh, otsinka ta prohnoz rehional'noi polityko-ekonomichnoi obstanovky protiahom 2010—2016 rokiv", shyfr "Vors-4" (robochi materialy) [Report on research work "Monitoring, evaluation and forecast of the regional political and economic situation during 2010—2016", code "Pile-4" (working materials)], NUOU, Kyiv, Ukraine.

24. Sevost'ianova, M.V. (2009), Aksyolohycheskyj analiz paradyhmal'noj nauky yly o roly tseinnostey v nauke [Axiological analysis of paradigmatic science or the role of values in science], PARAPAN, Kyiv, Ukraine.

25. Sitnik, G.P. Abramov, V.I. and Smoljanjuk, V.F. (2012), Gosudarstvennoe upravlenie v sfere nacional'noj bezopasnosti: slovar' — spravochnik [State management in the sphere of national security: Dictionary - reference book], NADU, Kyiv, Ukraine.

26. Surmin, Yu.P. Bakumenko, V.D. and Mykhnenko, A.M. (2010), Entsyklopedychnyj slovnyk z derzhavnoho upravlinnia [Encyclopedic Dictionary of Public Administration], NADU, Kyiv, Ukraine.

27. Teleshun, S.O. S'omin, S.V. and Tytarenko, O.R. (2008), Politychna analityka v systemi publicnoho upravlinnia [Political analysis in the system of public administration], NADU, Kyiv, Ukraine.

Стаття надійшла до редакції 29.07.2020 р.

www.dy.nayka.com.ua

Електронне фахове видання

ДЕРЖАВНЕ УПРАВЛІННЯ
удосконалення та розвиток

Виходить 12 разів на рік

включено до переліку наукових фахових видань України
з питань **ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ**
(Категорія «Б»)

Наказ Міністерства освіти і науки України
від 28.12.2019 №1643

Спеціальність 281

e-mail: economy_2008@ukr.net
тел.: (044) 223-26-28, (044) 458-10-73